

İMİALAT SANAYİ KAPASİTE KULLANIM ORANI'NA İLİŞKİN UYGULAMA DEĞİŞİKLİKLERİ

VERİ YÖNETİŞİMİ VE İSTATİSTİK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ANKETLER VE ENDEKSLER MÜDÜRLÜĞÜ

Ocak 2010 Düzenlemeleri

İmalat sanayinde KKO verileri, 1991 – 2009 yılları arasında, **Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)** tarafından, **"İmalat Sanayi Eğilim Anketi (İSEA)"** sonuçlarına dayalı olarak hazırlanıp yayımlanmıştır. TÜİK'in sanayi üretim endeksi çerçevesindeki imalat sanayi işyerlerine uyguladığı anketin sonuçlarının ilgili dönemin sanayi üretimi verilerinden önce açıklanması nedeniyle, kapasite kullanım oranı verileri öncü gösterge niteliğinde yakından takip edilmiştir.

İktisadi Yönelim Anketi (İYA) ise, 1987 yılından itibaren uygulanmakta olup, imalat sanayinde kısa dönemli eğilimleri yansıtan göstergeler üretmeyi hedefleyen eğilim anketidir. Başlangıçta ankette yer almayan KKO sorusu, 2007 yılında yapılan geliştirme çalışmaları sırasında ankete eklenmiştir. Resmi İstatistik Programı kapsamında yürütülen çalışmalar çerçevesinde, 2007 yılından itibaren İYA'nın kapsam ve metodolojisinde değişiklikler yapılmış, soru kapsamının Avrupa Birliği "Sanayi Anketi"ne tam uyumu sağlanmış, sonuçları Türkiye genelini temsil edecek şekilde hesaplanarak yayımlanmaya başlanmıştır. Ayrıca, İYA 2007 yılı Mayıs ayından itibaren Avrupa Birliği'nin "Uyumlaştırılmış İşyeri ve Tüketici Anketleri Ortak Programı" kapsamında Avrupa Birliği Komisyonu ve TCMB ortak finansmanı ile gerçekleştirilmektedir.

2007 yılında başlatılan Resmi İstatistik Programı çalışmaları sırasında, TCMB ve TÜİK'in söz konusu eğilim anketlerinin benzer nitelikte sorular içermesi ve aynı hedef kitleye uygulanmasının yarattığı sakıncalar göz önüne alınarak, TÜİK tarafından aylık olarak yayımlanan İSEA kapsamındaki Kapasite Kullanım Oranı verilerinin, 2010 yılı Ocak ayından itibaren TCMB tarafından İYA sonuçlarına dayalı olarak üretilip yayımlanması konusunda mutabakat sağlanmış ve **10 Aralık 2009** tarihinde iki kurum arasında protokol imzalanmıştır.

TÜİK ve TCMB KKO Serileri Arasındaki Yöntem ve Uygulama Farklılıkları

TÜİK ve TCMB tarafından hesaplanan kapasite kullanım oranları arasında yöntem ve uygulama yönünden farklılıklar bulunmaktadır. Bu nedenle kullanıcının sonuçları değerlendirirken bu farklılıkları göz önünde bulundurması doğru olacaktır. Anketler arası farklılıklara aşağıda kısaca değinilmiştir:

İşyeri Kapsamı

İSEA 1991 yılında belirlenmiş olan yaklaşık 1000 büyük ölçekli işyerine uygulanmış olup, söz konusu tarihten itibaren KKO verisi bulunmaktadır. **İSEA** kapsamında yer alan işyerleri zaman içerisinde genişletilmiş ve Aralık 2009 tarihi itibarıyla, anket gönderilen işyeri sayısı 5618 olarak belirtilmiştir. **İYA**, 2007 yılında 1600 civarında işyerine uygulanmaktayken, 2008 ve 2010 yıllarında işyeri kapsamı güncellenmiş ve 2010 yılı Temmuz ayından itibaren 2328 işyerine uygulanmaya başlanmıştır.

Temsil Oranı

- İSEA**'da anket gönderilen işyerleri, NACE Rev. 1.1'e göre imalat sanayi genelinde katma değer in yaklaşık yüzde 72'sini temsil etmektedir.
- İYA**'da ise anket gönderilen işyerleri, NACE Rev. 1.1'e göre Kısa Dönemli İş İstatistikleri İmalat Sanayi üretim değerinin yaklaşık yüzde 80'ini temsil etmektedir.

KKO Sorusu Açıklaması

İSEA'da "Belirtilen ayda" fiziki kapasiteye göre fiilen gerçekleştirilen ortalama kapasite kullanımı sorulmaktayken, **İYA**'da "Şu anda" ifadesi ile içinde bulunulan dönemde fiziki kapasiteye göre fiilen gerçekleştirilen KKO sorulmaktadır. Böylece, yöneticinin mevcut duruma ilişkin görüş ve algılamasının alınması amaçlanmakta, yöneticinin, işletmenin o andaki gerçekleşme verilerini kullanarak formüle dayalı bir hesaplama yapmak yerine, kendi mevcut bilgilerine dayalı bir KKO değerlendirmesi yapması beklenmektedir. Dolayısıyla, İYA'da bildirilen KKO ile işyerinin anketin uygulandığı ayın tamamı itibarıyla gerçekleşen KKO arasında bire bir eşitlik sağlanması beklenemeyecektir. Buna karşın, İYA yanıtlarının yöneticinin içinde bulunulan döneme ilişkin görüş ve değerlendirmelerini yansıtmaları nedeniyle, KKO gerçekleştirmelerindeki eğilimleri yansıtacağı ve üretim gelişmeleri için öncü gösterge özelliğine sahip olabileceği düşünülmektedir.

Ağırlıklandırma

İSEA verileri ağırlıklandırma işlemi bir önceki yıl üretim değerleri kullanılarak yapılmaktayken, **İYA** ağırlıklandırması üç aşamada gerçekleştirilmektedir. İlk aşamada; işyerinin yanıtı, bir önceki yıla ilişkin çalışan

sayısı verisi ile üçlü faaliyet düzeyinde ağırlıklandırılarak toplulaştırılmaktadır. İkinci aşamada; üçlü faaliyet düzeyinde toplulaştırılmış olan veriler, bu sektörlerin Türkiye genelindeki üretim değerleri ile ağırlıklandırılarak ikili faaliyet düzeyinde toplulaştırılmaktadır. Son aşamada ise; ikili faaliyet düzeyinde toplulaştırılmış olan veriler, Türkiye geneli katma değer ağırlıkları ile ağırlıklandırılarak imalat geneline ilişkin göstergeler elde edilmektedir. İşyerlerinin sektördeki istihdam ve üretim ağırlığı farklılıkları İYA ve İSEA toplu sonuçlarındaki etkilerini farklılaştırabilmektedir. Bu da iki anketin toplu sonuçları arasında seviye ve eğilim farklılığı yaratabilecek bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

Uygulama ve Yayımlama Dönemi

İSEA verileri, **ilgili ayın 15'inden takip eden ayın 7'sine kadar** derlenmekte ve ilgili aya ilişkin sonuçları takip eden ayın ilk 10 işgünü içerisinde yayımlanmaktaydı. İYA verileri ise **ilgili ayın 1'inden itibaren 21'ine kadar** derlenmekte ve sonuçları ilgili ay içerisinde yayımlanmaktadır.

Eylül 2010 Düzenlemeleri

Ankete katılan işyerlerinin faaliyetlerinin sınıflandırılmasında, **2010 yılı Eylül** ayından itibaren **NACE Rev.2** sektör sınıflaması esas alınmaya başlanmıştır.

Nisan 2017 Düzenlemeleri

İYA yanıtları, birinci aşamada işyerlerinin bir önceki yıldaki ortalama üretimde çalışan sayılarıyla, ikinci aşamada üretim değerleriyle, son aşamada ise katma değer verileriyle ağırlıklandırılmakta iken, 2017 yılı Nisan ayından itibaren ağırlıklandırmanın her aşamasında anket kapsamındaki işyerlerinin bir önceki yıldaki üretim değerleri kullanılmaya başlanmıştır. İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı toplu sonuçları ise, geriye dönük olarak Ocak 2007 – Mart 2017 dönemi için yeniden hesaplanarak "İstatistikler/Elektronik Veri Dağıtım Sistemi (EVDS)/Üretim, İstihdam ve Ücret Verileri" başlığı altında kullanıma sunulmuştur.